

NURETTİN TOPÇU’NUN İDEALİZMİ*

Mustafa Kök**

40. Vefat Yılı münasebetiyle, Nurettin Topçu Hoca’mızın aziz ruhuna...

Özet: İdealizm, hakiki varlığın duyulabilir (sensible) değil, düşünülebilir (intelligible/ideal) olduğu temeline dayanır. Çağdaş Türk düşünürü Nurettin Topçu genelinde hem *metafizik/ontolojik*, hem de *felsefi antropolojik* anlamda idealist bir düşünürdür. Özelinde ise, bu idealizmi hem din ile ahlâk felsefesine, hem de toplumsal değişim ve inkılâp anlayışına yansır.

Ardından Topçu, İslâm dünyasına bakarak, İslâm’ın doğuşundaki idealizmin, mükemmel dünya adamı olmak arzusuyla, sonraki yüzyıllarda İslâm ruhunu harekettten alıkoyup menfaat ve başarı arzusuna tâbi kıldığını görüyor.

Son olarak 20.yy. çağdaş İslâm düşünürlerinden Muhammed İkbal ile bizim yaptığımız bir mukayesede, mizaçları farklı olan bu iki değerli çağdaş düşünürden Topçu’nun takdir ettiği idealist Platon’a karşılık, İkbal’in realist karakterdeki Aristo’yu tercih ettiğini görüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Nurettin Topçu, İdealizm, Muhammed İkbal, Aristoteles, Platon

Abstract: Idealism is based upon that real being is not sensible but intelligible. Nurettin Topçu, who is a Contemporary Turkish Thinker, is a

* 8 Aralık 2014’te Erciyes Üniversitesinde gerçekleştirilmiş olan “Nurettin Topçu Paneli”nde sunulan tebliğin gözden geçirilmiş şeklidir.

**Prof.Dr.; E. Felsefe Öğr. Üyesi.

idealist philosopher in the meaning of both *metaphysics/ontological* and *philosophical anthropological*. As for especially, this his idealism reflect on both his philosophy of religion and ethics and his concept of social change and reform.

Then Topçu looking İslamic World, sees that idealism on East Islam, with wishing perfect man of world, hinder soul of Islam from movement and subordinate on will to succeed.

Finally in our comparing between Muhammed İkbâl, who is one of Contemporary Islamic Thinker, and Topçu, we prefer İkbâl's realistic Aristotle not Topçu's idealist Plato.

Key Words: Nurettin Topçu, Idealism, Muhammed İkbâl, Aristotle, Plato

Giriş

Bilindiği gibi idealizm, temel felsefî sistemlerden birisidir ve felsefe tarihinde ilk büyük idealist sistem kurucusu olarak Platon (Eflâtun) kabul edilir. Ontolojik/metafizik planda hakiki varlığın reel (duyulabilir/algılanabilir) değil, aksine ideal (düşünülebilir) nitelikte olduğu esasına dayanır. Ama sadece bir varlık felsefesi olarak kalmaz, bilgi (epistemoloji) ve değer (aksioloji) felsefesi, hatta bu ikisinin de uzantısı olarak insan felsefesi (felsefî antropoloji) şeklinde tezahürleri olur.

Nurettin Topçu, Çağdaş Türk düşüncesinde her bakımdan idealizmi ile temayüz etmiş, ender çağdaş filozof kişiliklerden birisidir. Vefatının (10 Temmuz 1975) ardından en güzel yazılardan birisini yazan - lise sıralarından talebesi - Prof. Orhan Okay'ın yazdığı yazının başlığı "Bir İdealistin Ölümü" idi.¹

¹ Orhan Okay, "Bir İdealistin Ölümü", Edit. İsmail Kara, Nurettin Topçu, Kültür ve Tur. Bak. Y. Ankara, 2009, s.368.

Bir çağdaş felsefe disiplini sayılan felsefî antropolojiye göre, insan aynı “ideleştiren”, kendisine bir hedef, bir gaye de koyan varlıktır. Fertlerin gaye koyması gibi milletler de buhranlı dönemlerinde “realiteye teslim olmak” yerine ideleştirme yeteneğine sahip bir iradeyle, bir gaye etrafında toplanıp o buhranı atlatabilmektedirler. Fakat aslında hâlis bir ideleştirme, “yüksek değerler”in işidir. “Vasıta değerler”e dayanan, yani bio-psişik yapımızdan kaynaklanan – tabiri caizse – “materyalist ideleştirme”den, yüksek değerlere dayanan ve insanın yüksek ahlâkî ilkelerinden güç alan “idealist ideleştirme” elbette üstündür, hatta asıl, “gerçek ideleştirme” budur. Bir örnek olarak Marxizm, “yüksek değerler”i, yani, ahlâkî, dinî, estetik değerleri “alt-yapı”nın (ekonomik faaliyetin) ürünü sayması ve bütün bunları “vasıta değerler” seviyesine düşürmüş olması dolayısıyla teorik olarak idealizme kapalıdır ve marxistler gerçek anlamda idealist olamazlar. Büyük felsefî antropolog Max Scheler’in dediği gibi insan, çevresine, çıplak realiteye “hayır” diyebilen varlıktır; oysa insanla karşılaştırıldığında hayvan tiksindiği ve kaçtığı zaman bile gerçeğe “evet” der.² Ayrıca felsefî antropoloji açısından yüksek değerler alanı, hür (autonom) bir imkânlar alanı iken, vasıta değerler alanı ise bağımlı bir alan olmak zorundadır.

Genelinde İdealizmi ve Yansımaları

Nurettin Topçu hem *metafizik*, hem de *antropolojik* anlamda idealist bir düşündür. Daha *İsyan Ahlâkî*’nin girişindeki – ahlâktan başlayıp âlem tasavvuruna sıçrayan - şu satırlar, Blondel ve Hallâc ile kalmayıp, *ontolojik* planda bu dünyayı *gerçek* değil *ideal âlemin yansıması ve hayallerinden ibaret* gören Platon (Eflâtun)’u ne kadar da hatırlatmaktadır:

“*Fayda, mutluluk, içgüdü, toplum.. bunların hepsi de insanın kurtulması gereken insanî esaret şekilleridir.* Hayatın bütün kuvvetleri hareket edenin içinde ve dışındaki bu çarpışmaya sarf edildiği ölçüde ahlâklıdır.

² Takiyettin Mengüşoğlu, Felsefî Antropoloji, İ.Ü. Ed.Fak.Y. İstanbul 1971, s. 183-185, 189.

Çarpışmanın sonunda insan, *kâinatı dolduran hayalleri küçümseme noktasına ulaşır* ve kendisini kâinattan daha büyük hisseder. Kendisinin ve – Sonsuz’a, yani Allah’a uzanan – hareketinin dışında var olan her şey artık *hayalden ve vehimden ibarettir*. (...) Böylece kemale eren benlik, birliğin yolu üzerine çıkan her engele karşı koyar. Bu mücadeleden isyan hareketi, şu sözde ifadesini bulan tam bir ahlâki hareket fişkirir: ‘Hakikat Benim: Ene’l-Hakk.’³

Topçu idealizminin *antropolojik* bakımından yansıması ise, “isyan ahlâki” kavramlaştırmasının eseri olarak “*idealist insan arayışı*” çerçevesindedir. *İsyan Ahlâki, sorumluluk idealini* merkeze alarak, insanın bireysel tabiatından doğan hazcılığına (hedonizme), toplumsal tabiatının sonucu boyun eğdiği sosyal realizmine (sosyolojizme), bireyin her çeşit otoriteyi reddeden anarşizmine, Rousseau’nun sonuçsuz kalan kalp ahlâkiyla Schopenhauer’ın yoklukta biten iradeciliğine baş kaldırarak, “Allah’ın insanda isyanı” kavramında özünü bulan, bir ahlâk felsefesidir. Bu çerçeveye göre, *iki çeşit insan ve iki çeşit ahlâk vardır*: “*Realist insan ve realist ahlâk*” ile “*idealist insan ve idealist ahlâk*”.⁴ Kısaca söylersek realist insan - felsefî antropolojinin ortaya koyduğu gibi - gündelik-vasıta değerleri hayatına hâkim kılan, genelde materyalist insandır. Bu insanlar hayatın zorluklarıyla doğrudan doğruya mücadele etmezler. Başarmak için ne gerekiyorsa onu yaparlar ve *kurnazlık* onların silahlarıdır. Topçu bunlara “*hayatın siyasîleri*” der. Mücadele çetin olduğu için hayatla “*uzlaşmayı*”, barışık olmayı tercih ederler. Bunlar savaşları akılsızlıkla suçlarlar. İrade

³ Nurettin Topçu, *İsyan Ahlâki, Bütün eserleri 1*, Çev. Mustafa Kök-Musa Doğan, Dergâh Y. 12. Baskı, İstanbul. 2014, s. 35 vd.

⁴ Mustafa Kök, “Nurettin Topçu’nun Felsefesi Bağlamında İsyan Ahlâki”, Hece Dergisi, NurettinTopçu Özel Sayısı, Sayı: 109, Ocak, Ankara, 2006. s. 138. Konu, düşünürümüzün “Ahlâk Felsefesi”ni işlediğimiz söz konusu makalede genişçe ele alındı. Bkz: “Bir Ahlâkçı’nın Din Felsefesi”, Ed. İsmail Kara, Nurettin Topçu, Kültür ve Tur. Bak. Y. Ankara.

yerine hilenin zaferini ararlar.⁵ Oysa Topçu'ya göre ahlâk, realiteye boyun eğmede değil, hak ve hakikat uğruna ona isyandadır. Onun içindir ki, doktora tezinin adını *Conformisme et Révolte: Uysallık ve İsyân* koymuştur.⁶

Nurettin Topçu ilk dönem *Hareket* dergisinde (1939/7. Sayı), “İki Mezar” başlıklı, *idealizmini* ve *dünya görüşünü* hayli yansıtan çok önemli bir makale yayımlar.⁷ Orada, edebiyatta Fuzûlî ve Tasavvuf şairleri hariç *Divan edebiyatı* ile *Servet-i Fünun* yerden yere vurulur, her ikisinin de *ideal yaratamadığı*, ayrıca *Tanzimat*'ta ve *sonraki dönemde* yapılan inkılâpların şekilden ibaret kaldığı (“iki mezar” teşbihi hep bu ikili tasniflere yöneliktir), bunların “*insan ruhunu değiştiren, insanda yeni bir irade yaratan*” *hakikî inkılâplar* olmadığı, “bir *Rönesans*”a yol açmadığı anlatılır. Yer yer *Doğu* ve *Batı* medeniyetinden *realizm-idealizm* örnekleri verilir. “Yunan felsefesinde gerçekçilik (realisme) diliyle anlatılan sistemlerin hiçbiri kendi tarihi içinde feyizli bir hareket yaratmadı. Aristo'da kemâlîne ererek kendi dar felsefesini kıramayan (realist) felsefe, bütün ortaçağ boyunca devam etti” dendikten sonra, *Eflâtun idealizminin* İskenderiye yoluyla Hıristiyan mistisizmini ve Avrupa medeniyetini (onun ruh cephesini) hazırladığı iddia edilir.

İşte aynı makalede *İslâm idealizmine* de yer verilir. O, İslâm'ı mistik cihetiyle ve *vahyin doğuş süreci* itibariyle idealist açıdan yorumlar.⁸ Düşünürümüze göre “*Hakikî inkılâp*, bu isme değer hareket, *insan ruhlarını değiştiren, insanda yeni bir irade yaratan harekettir.*” Genel anlamda ideal

⁵ Topçu, İradenin Dâvası-Devlet ve Demokrasi, Bütün eserleri: 7, Dergâh Y. İstanbul. 1998, s. 19.

⁶ (Topçu) Nurettin Ahmet, *Conformisme et Révolte*, Editions Ministère de la Culture, Ankara 1990. (1934'te Paris'te yayımlanan ve Musa Doğan ile birlikte İsyân Ahlâkı adıyla çevirdiğimiz eser.)

⁷ Topçu, Yarınki Türkiye, Bütün eserleri: 2, Dergâh Yay. 3. Baskı, İstanbul. 1997, s. 228-234.

⁸ Temelleri, İsyân Ahlâkı'nda, dinlerin doğuşu yorumundadır, s. 167-173; Ayrıca bkz: Mustafa Kök, “Bir Ahlâkçı'nın Din Felsefesi”, Ed. İsmail Kara, Nurettin Topçu, Kültür ve Tur. Bak. Y. Ankara, 2009, s. 182-84.

ise, “ruhumuzun, realitenin her tarafına serpilmesi, dış âlemde kazandığı hayattır. İdeal, benliğimizin âlem içinde bir parıltısıdır; onda ben varım.”⁹ “Bugünkü Türk cemiyet” der, “kuvvete vasıta olan samimiyetsiz fikir adamlarının eseri olduğu için, bir nesli ruhsuzluk ve iradesizlik içinde bunaltan realizme sürüklenmiştir.”¹⁰

Bir başka yerde şöyle demektedir: “Bir içtimaî kaderden başka bir içtimaî kadere teslim edildik. Kaderler yaratmadık”.¹¹

Özelinde İslâm idealizmi

Önce şu pasaja dikkatinizi çekmek istiyoruz:

“İslâm idealizmi, Hz. Muhammed’in Mekke’de yaşadığı, Hicretten evvelki yıllar esnasında inen âyetlerin meâli içinde gelişti. İslâm ruhu bu devrede doğmuştur. Hayatın pratik gerekleri ile mükemmel dünya adamı olmak arzusu içinde doğan muvaffak olmuş bir gerçekçiliğin (realizm), sonraki yüzyıllarda İslâm ruhunu harekettten durdurup menfaat ve muvaffakiyetlere tâbi kıldığını görüyoruz. İslâm âleminin içten yıkılışı böyle bir realizmin eseri olmuştur.”¹²

Burada Topçu, Kur’an’ın Mekke dönemine ait âyetlerinin *idealist*, Hicretten sonra (Medine döneminde) inenlerin ise, hayatı tanzim gereği *realist* nitelikte olduğu; Asr-ı saadette başarılı olmuş gerçekçi uygulamaların, sonraki yüzyıllarda “*menfaat ve muvaffakiyet*” endişelerine bağımlılık dolayısıyla içten yıkılışa yol açtığı gibi, son derece önemli bir yorumda bulunmakta, İslâm medeniyetindeki gerilemelerin de hayatın gerçeklerine mahkûm olmaktan kaynaklandığını söylemektedir.¹³ Doğu-Batı

⁹ Topçu, Yarınki Türkiye, s. 231.

¹⁰ A.g.e. s. 233.

¹¹ A.g.e. s. 157.

¹² A.g.e. s. 232.

¹³ Topçu hakkında yayımlanan – büyük emek ve tecessüs mahsulü - mufassal bir araştırmada (Mehmet Birgül, İrade Hareket İsyân/Nurettin Topçu’nun Entelektüel Biyografisi-I, Dergâh Y. İstanbul,

medeniyetlerine dair idealizm örnekleri de kendi – ruhçuluk - felsefesine uygundur. Birçok yazısında İslâm dünyasının asıl çöküşünün *ahlâk* ile *düşünce* sefaletinden kaynaklandığını, uyanışının da onlardan kurtuluşla başlayacağını ifade etmiştir. Özellikle *İslâm ve İnsan* kitabına alınmış yazıları, onun çoğu olgunluk dönemi yazıları olarak İslâm idealizminin meyveleridir. Birisini özetlemek dahi yeterince fikir verecek niteliktedir:

“İslâm’ı kemiren *iskolastik*, X. ve XI. Yüzyıllarda Farabi ve İbn-i Sinâ ile başladı. (...) Aristo’nun görüşlerine aykırı olan her fikrin yanlışlığını önceden kabul eden bu *filozoflar*, *Kur’an’ı Aristo’nun fikirlerine uygun olarak tefsir ettiler*”; aykırı olanları te’vil ettiler. “Onlara göre *Aristo yanılmazdı*. Kur’an’ı dosdoğru anlayış ise yanılma oluyordu. Bu hâl

2013) onun bu yorumunun - yazının yeniden yayımlanması sırasında yapılmış düzeltmelere de bakılarak – İslâm hakkında “pek de geleneksel addedilmeyecek”, “aşırı sayılabilecek” nitelikte olduğu iddia edilmektedir. Şu kadarını söyleyelim ki, bu yorumun ana fikri, bu yayında iddia edildiği gibi Topçu’ya atfedilen soyut anlamda “madde kirlidir ve maddeye bulaşan kirlenir” (s.245) inancı olmasa gerek. Onun metafizik anlayışı olarak vurgulayalım ki, düşünürümüz, hemen aynı dönemde yayımladığı bir makalesinde “kâinatta ruhsuz hiçbir şey yoktur. Eşya şekil kazanmış fikirlerdir”, dedikten sonra devamında, “dinsizlik, hakiki ve geniş mânasında, eşyayı sahip olduğu ruhtan sıyrarak nefsimiz uğrunda bir vasıta gibi kullanmaktır. Bizim buhranımız bir din buhranıdır.” diye ilâve etmektedir. (Topçu, Yarınki Türkiye, “Neslimizin Tarihi” makalesi, s. 243) O, yazılarında Hz. Peygamber dönemine ait bir şüphe izhar etmez (“başarılı bir realizm”e inanır); ardından gelen üç halifenin zamanını da Asr-ı Saadet içinde görmekle beraber, İslâm idealizminin (rönesansının) bu ikinci safhada da gerçekleşme yolundayken particilik ve kabilecilik fitneleriyle (onun sözlerini kullanırsak “başarısız realizmle”) engellendiğini söyler (Yarınki Türkiye, s.94). Daha çok üslup ağırlıklı düzeltilmiş metinde de büyük ölçüde bunu söylüyor ve içten yıkılışın sonraki yüzyıllarda olduğunu iddia ediyor. O yüzden Topçu, Abbasilerden itibaren başlayan ilim hareketinin yarım kaldığını, özellikle Halife Mansur’un Ebu Hanife gibi büyük bir âlimi ihtiraslarına âlet etmek için Kûfe Kadısı olarak atama arzusunu ve buna uymayan o büyük adamı şehit edişini; keza Osmanlı’nın duraklamasından itibaren de İslâm idealinin engellendiğini ifade etmektedir. Başka yerlerde de zikrettiği üzere, Osmanlı’nın yükselme döneminde ise İslâm idealizmini yaşattıklarını, o kadar ki, Hegel’in Devlete atfettiği “ilâhî iradenin tecellisi” sözünün onların devletinde gerçekleştiğini kabul ediyordu; hatta “eğer Hegel bir Müslüman mütefekkir olsaydı, kendi devlet nazariyesinin en mükemmel tatbikçisi olarak Fatih ve Yavuz’u bulurdu” diyordu. (Topçu, İrâdenin Dâvası-Devlet ve Demokrasi, Bütün eserleri: 7, Dergâh Y. İstanbul. s. 46; Aynı yazar, Büyük Fetih, Bütün eserleri:11, Dergâh Y. 3. baskı, İstanbul, 1998, s.50 vd.)

iskolastik düşüncenin tabî sonucu idi.” İki temel ilkesi: *Şekillere/kalıplara bağlılık* ve “*üstat*”ları *tenkitsiz kabul* etme... Bu gidiş sonunda felsefimizdeki *tehâfüt* tartışmalarını doğurdu. *Eflatunculuk* ve benzeri “İslâm’ı açıklamaya yararlı görüşler”den habersiz olan İslâm dünyası, özellikle Rönesans’tan sonra karanlığa gömüldü. Gazâlî’nin açtığı çığır yeterli olmayınca içtihad kapısı da kapandı; “*artık asırlardan beri İslâm dünyasında ne hür düşünüş vardır ne de hakikat güneşi, ne fikir doğmuştur ne de felsefe, ne romantizm beklenir ne de Rönesans.*” (...) “*Sokrat, Yunan’da felsefeyi fizikten ahlâka yükseltmişti, iskolastik İslâm âlemi, onu tekrar maddi şekillere ve otomatik hareketlere iade etti.*” (...) “*Kur’an’ı anlamadan tekrarladılar, hatta sattılar, lâkin onu yaşamadılar. Ahlâkî tecrübeyi nefsinde yapanlar mutasavvıflardı.*” (...) “*Medrese, Mevlanâ’yı mağlup etti.*” (...) “*İslâm’ın uyanış çağı, peygamberler devrinin ahlâk ve imânıyla dünya ilim ve felsefesinin ulaşabildiği zirvelerde, tasavvufun bayrağı altında ilân edilecektir.*”¹⁴ Başka yerlerde de, “*İslâm ideali, insan idealidir*”¹⁵ ve “*Büyük teknik yarışında koşan asrımızın*” müdafaasını yapanlar, *İslâm idealizminin yeniden hayat kazanmasını sağlayamazlar, der.*¹⁶ Görüldüğü gibi Nurettin Topçu İslâm dünyasının gerilemesinin, Batının kovduğu iskolastik zihniyete saplanmasından, böylece ilim ve felsefedeki gerilikten, “zamanın gerçeklerine mahkûm olmaktan” kaynaklandığını söylüyor. Aradığı İslâm idealizminin bu sebeplerden engellendiğini ifade ederek, çıkış yolunu da iç-içe *ahlâk, ilim, felsefe ve tasavvufta* buluyor.

Şüphesiz çağımız İslâm idealistlerinin hepsi de Topçu gibi düşünüyor değiller. Bir örnek olarak ele alacak olursak, Topçu’dan bir önceki neslin - Hint asıllı - İslâm düşünürü Muhammed İkbâl’e göre

¹⁴ Topçu, İslâm ve İnsan-Mevlâna ve Tasavvuf, Bütün eserleri, Dergâh Y. 3. Baskı, İstanbul.1998, s.49-55.

¹⁵ A.g.e. s. 25.

¹⁶ A.g.e. s. 47.

İslâm'da *ideal* ile *gerçek* birbirine zıt değildir. İdeal çerçevede yaşamak, “gerçek”ten tamamıyla kopmayı gerektirmez. Fakat bizden istenen şey *idealin gerçeğe hâkim olması için çaba sarf etmektir*.¹⁷ (Aslında Topçu da “gerçek”ten kopmayı değil, ona “mahkûm olmamayı”, öneriyordu.) İkbâl de eski Yunan felsefesinin “Müslüman düşünürlerin görüş açılarını genişletmiş olmasına rağmen” genelde “*Kur’anla ilgili görüşlerini kararttığı*”nı söyler. Fakat Topçu’dan farklı bir üslupla, “*Sokrat bütün dikkatini sadece insanların dünyasına çevirmişti*”, tabiatı önemsemezdi; sadık öğrencisi Platon (Eflâtun) da *duyusal idraki önemsemiyordu*, diye bu insan eksenli düşünen ve saf ideal tutkunu iki filozofu kıyasıya eleştirir.¹⁸ Cavidnâme adlı meşhur eserinde ise İkbâl, Eflâtun’u âdeta istiskal ederek, onun hakkında “*koyunlar gürhundandır*” der. Oysa kendisine göre İslâmiyet, *duyusal tecrübe ve tanıklığa önem verir*.¹⁹ Hem İslâm hem Hıristiyanlık, insanın manevî kişiliğinin önemini vurgular, ama *İslâm maddî dünyayı da kabul edip ona hâkimiyetin yolunu gösterir*.²⁰ Ona göre, Asya ve eski çağ medeniyetlerinin *başarısızlık sebebi*, Mutlak hakikati sadece *içten* ele almalarıdır. “Sadece teoriye dayanan bir medeniyet kalıcı olamaz.”²¹ Küçük bir mukayeseli alıntı bile Topçu ile İkbâl’in *mizaç ve üsluplarının ne kadar farklı olduğunu* bize göstermektedir. İlkçağın düşünce tarihi bakımından *Topçu’nun, Eflâtun ve İskenderiye okulunu tasvip ettiğini* biliyoruz. Aksine, aynı dönemden *İkbâl’in ağırlıklı modeli Aristo’dur*; onun için, “gönülden saygı duyuyorum” diyor.²² Karşılaştırmaya şunları da ekleyebiliriz: Nurettin Topçu gibi İkbâl de vahdet-i vücudçudur, ama sadece

¹⁷ Muhammed İkbâl, İslâm'da Dinî Düşüncenin Yeniden Doğuşu, Çev: Ahmet Asrar, Birleşik yay. İstanbul, (trhsz), s. 26.

¹⁸ A.g.e. s.19.

¹⁹ A.g.e. s. 20.

²⁰ İkbâl buna işaret eden birçok âyet sıralar ve bunlara kendi “süreç felsefesi” ışığında yorumlar getirir: bkz: a.e, s.26-32.

²¹ A.g.e. s.33.

²² Ahmet Albayrak, Muhammed İkbâl, Kaynak Y. İstanbul, 2007, s. 154 vd.

erken döneminde²³; Mevlânâ'ya ise her döneminde hayrandır, keza Nurettin Topçu gibi...²⁴

Sonuç Yerine

Sonuç olarak Nurettin Topçu, hem metafizik hem de felsefi-antropolojik bakımdan idealist bir filozof karakterdir.

O, idealist felsefesini sadece bir eğilim olarak ortaya koymakla yetinmemiş; bu felsefeyle dünyaya bakmış, insanı öyle anlamış, ahlâkı, edebiyatı (hatta burada girmemize sıra gelmeyen “estetiği”, bütün değer sıralamasını) onunla görmüş, bir ilâhî tebliğ olarak Kur'an'ı, bir hayat ve medeniyet tarzı olarak İslâm'ı, İslâm tarihinin yükseliş ve düşüşlerini; keza kendi tarihimizi de aynı pencereden anlayıp yorumlamış nadide düşünürlerimizden, daha da kapsayıcı bir nitelikle söylesek “çağdaş filozoflarımızdan” birisidir. Ayrıca o, düşüncelerini aslâ afâkî planda bırakmamak için gerek kendi tarihimizle birlikte İslâm düşünce ve pratiğine, gerekse Batı düşüncesine sürekli atıflar yapmaya çalışmıştır. Özellikle İslâm idealizmi bahsinde onun kadar saf idealist planda medeniyet yorumu yapan düşünür az bulunur desek yeridir.

Bu arada Topçu'yu, bir cihetle “hayli realist” sayılabilecek çağdaş İslâm düşünür/filozoflarından birisi olan İkbâl ile - küçük de olsa - bir mukayese yapmanın ufuk açıcı olduğunu gördük. Dünya ölçeğinde teknoloji/iletişim çağının akıl almaz “başarıları(!)”nı dikkate alarak yapılacak “*Karşılaştırmalı Bir Topçu-İkbâl Araştırması*”nın genelde topyekûn insanlığın, özelinde İslâm medeniyetinin neler kazanıp-kaybettiğini ortaya koymak bakımından ilginç sonuçlar doğuracağını söylemek mümkün. Böyle

²³ Krş: Veysel Koşar, Muhammed İkbâl'de Vahdet-i Vücut Düşüncesi (Erken ve Geç Dönem), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, K.S.Ü. Sos. Bil. Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2003.

²⁴ Zikredilen bu son hususun anlaşılması için, Topçu'nun, özellikle yukarıda andığımız İslâm ve İnsan- Mevlânâ ve Tasavvuf adlı eserine, İkbâl'in ise birçok eseriyle birlikte yine yukarıda andığımız İslâm'da Dinî Düşüncenin Yeniden Doğuşu'na bakmak kâfidir.

bir araştırma, aynı zamanda zihnimizde saklı tuttuğumuz şu sorunun cevabını da bize verebilir: İnsanın değeri ve moral değerlerin gelişimi açısından bakarsak; biz mi realiteye hâkimiz, yoksa realite mi bize tahakküm ediyor?..

Bu anlamda Nurettin Topçu'yu; bu büyük düşünürümüzü anlamak ve onun kuşatıcı düşünce ufkundan hakkıyla yararlanmak isteyen gençlerimiz için onun 40. Ölüm Yılı'nın idraki, bir fırsata çevrilebilir kanısındayız.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Ahmet, **Muhammed İkbâl**, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2007.

BİRGÜL, Mehmet, **İrade Hareket İsyân/Nurettin Topçu'nun Entelektüel Biyografisi-I**, Dergâh Y. İstanbul, 2013.

İKBAL, Muhammed, **İslâm'da Dinî Düşüncenin Yeniden Doğuşu**, Çev: Ahmet Asrar, Birleşik yay. İstanbul, (trhsz).

KOŞAR, Veysel, **Muhammed İkbâl'de Vahdet-i Vücut Düşüncesi (Erken ve Geç Dönem)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, K.S.Ü. Sos. Bil. Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2003.

KÖK, Mustafa, “*Nurettin Topçu'nun Felsefesi Bağlamında İsyân Ahlâkı*”, **Hece Dergisi, Nurettin Topçu Özel Sayısı**, Sayı: 109, Ocak, Ankara, 2006.

KÖK, Mustafa, “*Bir Ahlâkçı'nın Din Felsefesi*”, Ed. İsmail Kara, **Nurettin Topçu, Kültür ve Tur. Bak. Y.** Ankara, 2009.

MENGÜŞOĞLU, Takiyettin, **Felsefî Antropoloji**, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1971.

OKAY, Orhan, **Bir İdealistin Ölümü**, edt. İsmail Kara (aynı eserde).

(TOPÇU), Nurettin Ahmet, **Conformisme et Révolte, Editions Ministere de la Culture**, Ankara, 1990.

TOPÇU, Nurettin, **Yarımkı Türkiye**, Bütün eserleri: 2, Dergâh Yay. 3. Baskı, İstanbul, 1997.

TOPÇU, Nurettin **Büyük Fetih**, Bütün eserleri:11, Dergâh Y. 3. baskı, İstanbul, 1998.

TOPÇU, Nurettin, **İradenin Dâvası-Devlet ve Demokrasi**, Bütün eserleri: 7, Dergâh Y. İstanbul, 1998.

TOPÇU, Nurettin, **İslâm ve İnsan-Mevlâna ve Tasavvuf**, Bütün eserleri, Dergâh Y. 3. Baskı, İstanbul, 1998.

TOPÇU, Nurettin, **İsyan Ahlâkı, Bütün eserleri 1**, çev. Mustafa Kök-Musa Doğan, Dergâh Y. 12. Baskı, İstanbul, 2014..